

A szexualitás

(Egyelőre nagyon kusza, helyenként nyilván túlírt fejezet. Néhol leírom az én viszonyomat a dologhoz, de nem mutatok be más lehetséges viszonyokat, a végéről pedig hiányzik a szakirodalmi „összefoglaló”.)

Ezekkel az esetekkel erősen **betévedtünk arra a területre**, amitől igencsak óvakodik az ember, a szerelem, a szexualitás terepére.

Valamirevaló művészetpedagógiai kézikönyvből nyilván nem maradhatnak ki az érzékiség, az erotika világának pedagógiai problémái sem. Vizuálpedagógiai Kapcsoskönyvemben ki kellett térjek rá, nemkülönben a gender érzékeny kortárs képzőművészet bemutatásakor művészettörténet órákon.¹

Legelőször persze azt kell tisztáznunk, mi a véleményünk test és lélek viszonyáról? Hol állunk mi a két – még elfogadható - szélsőérték között? Egyiket nekem Pilinszky János jelöli ki², másakra számtalan példa hozható, most épp a Recirquel - Non Solus előadást teszem ide. <https://recirquel.com/hu/show/non-solus/> Esterházy Péter meg valahol középben. Nála szerves egységben érzékelhetjük test és lélek, ész és érzés gyönyöreit, drámáit.

Második tisztázandó: **hogyan beszélhetünk a szexualitásról.**

Kezdjük megint Pilinszkyvel: „A pokol térélmény... ezerszeres ismétlésben olyasmiről beszélnek azzal az egyetlen lényel, akit szerettek, miről se írni, se beszélni nem lehet, nem szabad.”³ Másik véglet pedig a tudományos munkák szakmai nyelvezete.

Pedagógusként mindig érzékenyen kell figyeljünk, milyen beszédmód az, ami a legmegfelelőbb. El kell fogadnunk, ha valamelyik diák nem szeretne résztvenni egy szexualitásról folyó beszélgetésben, inkább kimegy addig a könyvtárba. Amikor OKJ tanfolyamon fotósoknak tanítottam művészettörténetet, a gender érzékeny kortárs művészet bemutatásakor egészen pornográfnek tűnő alkotásokat is bemutattam. Nem hogy kimentek volna, inkább „vendéghallgatók” is érkeztek.) Bocsánat a példáért, de a nyálunkhoz is egészen más a viszonyunk, míg a szánkban van, mint ha kiköpjük magunk elé egy pohárba.

Nézzük az 1950-es évek „leghaladóbb” célkitűzéseit.

„Amikor gyermekünk jövőendő szexuális életének neveléséről beszélünk, ez voltaképpen annyit jelent, hogy **igyekezzünk belőle szerető, jó családapát formálni a jövőre. A szexuális nevelésnek minden másféle iránya feltétlenül káros és társadalomellenes.** Minden szülő, minden apa és anya ezt a célt lássa maga előtt: hogy a leendő családapa vagy családanya, akit nevel, csakis a családi élet kereteiben találja majd meg a boldogságát, csak ebben a keretben

¹ Leendő és gyakorló fotósok OKJ tanfolyamán.

² Pl.: Pilinszky János: Omega.

Összeomlásunk mindent befalaz

egy pillanatra és örökre.

A vánkos keményebb lesz, mint a szikla

és testünk szemétdombnál súlyosabb.

Ezért élünk. Valamiképpen

ezért születünk a világra. https://www.magyarulbabelben.net/works/hu/Pilinszky_J%C3%A1nos-1921/Omega/ro/68940-Omega

³ Schaár Erzsébet-Pilinszky János: Tér és kapcsolat. Magvető, Budapest, 1975. Terek.

keresse szexuális örömeit. Ha ezt a célt nem tűzzük ki magunk elé, és nem érjük el, akkor gyermekünk rendezetlen nemi életet fog élni, ennek következtében kártékony lesz a társadalomra nézve, s azonfelül élete telve lesz tragédiákkal, szennyel, szerencsétlenséggel.

....

Oroszországban éppúgy, mint külföldön sokan úgy vélekedtek, hogy az ember fizikai és pszichikai konstitúciójának legfontosabb területe a szexualitás, ez határozza meg az ember egész magatartását./.../A legnagyobb gondot arra fordították, hogy a gyermek ne lásson benne semmi 'szégyellni' vagy 'titkolni' valót. E törekvésük közben igyekeztek a gyermeket minél előbb beavatni a szexuális élet 'rejtelseibe', minél előbb felfedni előtte a gyermek születésének titkát. Valóságos iszonyattal mutogatták azokat az együgyű személyeket, akik gólyamesével vagy egyéb fikciókkal akarták a gyermekek előtt elkendőzni az igazságot./.../ Igaz, hogy a gyermek hamarosan érdeklődni fog azután, hogyan születnek a gyermekek, de abból, hogy érdeklődni fog e kérdés után, még nem következik, hogy a legfiatalabb korban már mindent meg kell neki magyaráznunk./.../ E kérdések mögött nem húzódik meg semmiféle különös nemi érdeklődés. A 'titok' további leleplezése nem jelent a gyermek számára semmiféle különös élményt. Ha valamennyire is ügyesen, tapintatosan üjtük el a gyermek kérdését tréfával, mosollyal, a gyermek csakhamar megfeledkezik a kérdéstről és más foglalkozás után néz. De ha megtárgyaljuk vele a férfi és nő viszonyának legintimebb részleteit, ezzel csak tápláljuk kíváncsiságát a szexuális kérdések iránt és túl korán felébresztjük fantáziáját. A tudásra, amelyet így közlünk vele, semmi szüksége nincs és nem tudja hasznát venni, de a képzelet csapongása, amelyet közlésünkkel keltünk benne, szexuális élmények alapjává válhat, amelyeknek még nem jött el az ideje. Idézi: Makarenko. Arcanum blog Gólyavész és majomper. Forrás: Makarenko Válogatott pedagógiai tanulmányok. Magyar Szovjet Társaság Kiadója 1950 318. o.

Nem emlékszem, hogy a főiskolai előadásokon, szemináriumokon, szóba került-e a szexualitás, ha igen, szerepelt-e az ajánlott irodalomjegyzékben mondjuk Varga Zoltán munkája:

„A szexuális fejlődés, s így a nemi karakter kialakulása - nem kizárólag biológiai meghatározottságú. Azoknak a sajátos személyiségjegyeknek az elsajátítása, melyek a férfi és a női nemi karaktert alkotják, a tanulásnak egy speciális formájával történik, így a nemi karaktert lényegében társadalmi terméknek kell tekintsük.” ha a nemi karakter kialakulása kizárólag biológiai meghatározottsággal bírna, nem is kellene beavatkoznunk, kizárólag, ha „ a szexuális megnyilatkozások idő előtt jelentkeznek. Ebben az esetben a beavatkozás célja: gátat vetni e törekvések elé. Ez a felfogás, mely a gyereket mintegy nemtelennek igyekszik tekinteni, lényegében a szexualitásnak valláserkölcsei alapon álló, hagyományos felfogását veszi védelmébe. „ „ A szexuális nevelés területén elsősorban a nevelői légkör, a nevelői környezet szexuális beállítottságának minősége az, ami hatással van a személyiségfejlődésre.”⁴ Ha valahol mégis szóba került a szexualitás, valószínűleg a szokásos, „társadalmunk erkölcsi normáinak megfelelő” kitétel zárta a témát.

A korszerű nemi nevelés célja [...] a *pszichoszexuálisan érett személyiség* kialakítása, aki képes és kész a korszerű elveknek megfelelő életvezetésre. Ez utóbbi azt jelenti, hogy az egyén nemi magatartása, viselkedése a partnerkapcsolatban megfelel társadalmunk erkölcsi normáinak. (1997, 25)⁵

⁴ Varga Zoltán: Iskolai Ártalmak. Tankönyvkiadó 1974

⁵ Semsey Gábor Iskolai szexuális nevelés c. tanulmányában idézi Szilágyi Vilmost.

„A szexuális felelőtlenség nem határolható el élesen magatartásunk más területétől. Más szóval, aki nem megbízható szexuális magatartásában, az feltehetően más emberi kapcsolatában sem az.

.... Ezt a tényt húzza alá az a családi és társadalmi kapcsolatokba be nem illeszthető és nem ritkán tragikus érzelmi megrázkódtatást, személyes kiábrándulást és önbizalomvesztést okozó konfúzió is, amit egy át nem gondolt és felelőtlen szexuális kaland okozhat az ember életében. Szexualitásunk integrálása, személyes birtokbavétele nagy mértében függ az egészséges családi légkörtől. A szülők és a többi családtag szerepét és példáját más behatás nem képes teljes mértékben helyettesíteni vagy éppen ellensúlyozni. A családi légkör átöröklődik ezen a területen is. Akik úgy gondolják, hogy a szociális igazságosság úgynevezett makro-etikai kérdései mellett eltörpülnek a szexuális magatartás személyes, mikro-etikai problémái, jól tennék, ha többfigyelmet fordítanának a nyugati világ utcán fölnövekvő fiatal nemzedékére, akiket nem ritkán a családi kapcsolatok elsovadásának következményei fosztottak meg emberi méltóságuktól és jövőjük megteremtésének lehetőségétől. A sivárrá vált szexuális kapcsolatokból fakadó érzelmi éhség nem kisebb probléma a fizikai éhségnél.”

Azt hiszem Buda Béla volt az első a hazai szakírók közül, aki egész könyvet szánt a szexuális nevelés problémakörének. Azóta persze néhány megállapítását a további kutatások árnyalták (Imprintig, homoszexualitás, stb.), de pedagógusok számára még mindig az egyik legfontosabb munkának tartom.

"A szexuális szféra ma láthatóbb, mint régen volt, ... nyíltabban, elnyomhatatlanul, követelőzőbben jelenik meg a pedagógiai helyzetekben is... A nemiség itt-ott egy kicsit konzummá vált, reklámozott élvezeti cikké..." (Buda Béla)

Egy ilyen konzumosított fogyasztásra sem szeretném előkészíteni a gyerekeket. ⁶

6 Vesd össze még: A mindennapi fogyasztási cikké vált pszichológia sok tekintetben korunk „boldogsáziparának” részévé vált, szemléletével és módszereivel azt támogatja, hogy az ember a jelenlegi berendezkedés keretein belül, azt nem megkérdőjelezve megtalálja a saját „boldogságát”. A boldogság eme – sokszor külsődlegességek nyomán elnyert – formája azonban könnyen vakká és nem-autentikussá tehet minket, többek közt azért, mert a szenvedés mielőbbi kiiktatásával jön létre, ami pedig a határhelyzet megtapasztalásához és elsajátításához, önmagunkká és tudatosává válásunkhoz elengedhetetlen. A végső határ – klímaszorongás, öko-gyász és az emberi egzisztencia

dr. Kövály Zoltán • 2019-07-24 (Lehet, hogy máshová kerül)

https://mindsetpszichologia.hu/2019/07/24/a-vegso-hatar-klimaszorongas-oko-gyasz-es-az-emberi-egzisztencia/?fbclid=IwAR1Ex6QLb-abny1LoFj9VJtNQV96CPqGPDltPONk3ZPMSWVJcW41NuP2A_w

Egyszer a játszótéren, voltam tanúja, ahogy egy anyuka nevetgélve "beszélte rá" a gyereket arra, hogy észrevegye az ellenkező nemű kis játszótársa testét. Semmiképp sem szeretnék a "Szép új világ"⁷ példáján fellelkesülve unatkozó gyerekeket egymás felé vezetni. Aztán azért azt is valljuk be férfiasan, hogy az ember csak úgy érzi, **minden szabad serdülőkori élet ellenére**, hogy a "gyerekek nem valók a fegyver közelébe", ahogy Lorenz hollója is idegesen rántja el csőrét a nagy barát szemétől.

Pedig hát csak el kell képzelni, hogy ezek a gyerekek egyszer felnőttek lesznek, egyszer el kell kezdeni velük a nyílt beszélgetést, látnunk kell, ahogyan mennek az utcán összekapaszkodva. És látnunk kell milyen zavart okozhatunk a zavarunkkal. Nincs más út, mint az Ancsel Éva által kifejtett beavató nevelés⁸, amikor a felnőtt teljesen természetesen vezeti a gyereket a felnőtt élet titkaiba. Beavatni persze azt lehet, aki ezt igényli. Aki vonzónak találja a felnőtt életét, mintegy példaképpé fogadja. Ha ez nincs, ha a serdülő egy fáradt, kudarcos, leharcolt nevelőt lát maga előtt, riadtan, viszolyogva hárít el minden bevezetési kísérletet. (Azt gondolom mondanom sem kell, hogy a beavatást átvitt értelemben használom, egy felnőtt részesít „gondolati beavatásban” egy serdülő csoportot.)

Másik visszatartó ok lehet a karakteresen eltérő szubkulturális helyzet. Egy rocker tini esetleg elutasíthatja a mélyen konzervatív tanárral való párbeszédet, még akkor is, ha egyébként – a maga műfajában, sikeresnek, vonzónak találja.

További zavarforrás lehet a megfelelő közvetlenség hiánya. Ha egyébként nem szoktunk "lélekközelen lenni" nehéz ezt épp a szexualitásnál elkezdni. Nem csak nehéz, de káros is. Úgy járhatunk, mint az anyuka, aki - olvasva ennek jótékony hatását - egyszer csak azzal döbbsenti meg gyerekeit, hogy meztelenül, belső feszültségektől elváltozott arccal megy a fürdőszobából a hálószobába.)

Biciklitúrán Gerjenben helyben tanító, ötven év fölötti kolléga gyűjtötte össze a gyerekeket. Ószes halántékú, kedves modorú tanító úr.

- De finom illata van tanár úr! – hajolt hozzá az egyik kislány. Milyen dezodort tetszik használni?

Hitetlenkedve néztem a jelenetet. Ez az intimitás valami egészen édeni iskolavilágot sejtetett. Persze lehet, hogy a kislány „egyedi terméke” volt a családjának, iskolájának.)

Ahogy egyedi termék volt Ivett is, aki érettségben néhány évvel előtte járt társainak. Remek sportolóként nagy népszerűségnek örvendett, de nem használta ki, nem szeretett középpontban lenni, de azt sem jelezte, hogy hagyjatok békén. A tanárokkal szemben sem dacoskodott, nem volt problémás tini, pedig igencsak sajnálhatta az időt, amit itt kellett elücsörögnie, sokkal szívesebben lett volna barátai között. Barátai nála idősebbek voltak, nyilván velük tudott igazán elbeszélgetni az élet dolgairól. Fiatalabb tanárokkal is megeshettek ezek a beszélgetések, egyikükkel talán még bizonyos kölcsönös vonzalom is támadt, de mindketten felnőttként tudták kezelni, gondolom nem lépték túl a szerephatárokat. Mindez persze utólagos reflexió részemről, annak idején a figyelmemet inkább a problémás gyerekek kötötték le.

"... ha az intézményes pedagógia majd elkezd az úgynevezett szexuális nevelést, nem az az óra lesz a legdöntőbb, ahol a fiatalok néhány nagyon fontos biológiai-technikai dologról értesülnek, hanem az egész komplex nevelési folyamat. Az, hogy az adott iskolában hogyan formálódnak általában az interperszonális, különösen pedig a fiú-lány kapcsolatok."⁹ (Buda Béla)

Ha az embernek fontosak ezek a harmonikus kapcsolatok, ha súlyt fektet rá, hogy ne zavarják felesleges konfliktusok, hamar rájön, hogy ezt a területet sem hagyhatja "műveletlenül", nem adhatja át a terepet az esetleg jóval igénytelenebb mintát nyújtó kortárs csoportoknak, ahol a közeledés - a járatlanságot kompenzáló - időnként cinikus, durva lekezelő modorban történik.

⁷ Aldous Huxley: Szép új világ. Kozmosz könyvek, 1982

⁸ Ancsel Éva: Töredékek az emberi teljességről. Magvető 1976>

⁹ Buda Béla: A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája. TK. 1986.

Osztályfőnökként nem térhettem ki a téma elől, minden évben át kellett esnünk a „testiségen”.

Egészen más volt azonban a helyzet az alkalmilag megejtett beszélgetésekkel. Egy „szétesett” osztályban, rögtön magához ragadja a hangot valamelyik szóvivő, nagy röhögések közepette mondva ki néhány "csúnya szót."

Elő jön-e valahol az egyes gyerekekben már ekkor kialakult homofób, parafil (Hogy kell ezt pc módon megfogalmazni?), vagy ezek felé hajló beállítódások megnyilvánulásainak kezelése? Ha ilyet tapasztalok, akkor vagy csak általánosságban utalok rá, hogy vannak sajátos örömei az erotikának, amik a többségnek legfeljebb enyhe, futó kíváncsiságát, vagy undorát, megbotránkozását hívják elő, másoknak viszont egészen mást jelentenek, vagy, ha nagyon nyilvánvaló, a gyerekek maguk beszélnek róla, akkor esetleg mélyebben is átbeszéljük, miként is formálódik a legkorábbi gyermekkortól kezdve erotikus világunk. Nagyon óvatos egyensúlyozás ez, ha lehet segíteni, de semmiképp sem ártani!

A felmérésből azt éreztem, hogy viszonylag jól sikerült az egyensúlyozás. De nem árt majd egy-két volt tanítvánnyal kicsit interjúzni.

Ha fentebb azt mondtam, változott a helyzet, hát azóta megint csak nagyot változott. A nemiség már nem csak „kissé” konzumosított, hanem egyenrangú piaci árucikként jelenik meg. Feltárultak, nyitottá váltak olyan területei is, amiket korábban diszkrét homály fedett. **Természetesebb a beszédmód, természetesebbek a gyerekek egymás felé tapogatózó gesztusai, kisebb a különbség tanár és tanítvány tudástartalma között. Ritkábban érzem szükségét a konkrét, gyors reagálásoknak, kevésbé érzem problémásnak, ha néha szó esik a változó genderfelfogás következményeiről. Csak hát az a bizonyos félprofesszionális felkészültség, a folyamatos önreflexió hiánya néha itt is problémát okozhat. Az élet örömeiről (Sport, konyhaművészeti, stb. értékekről, örömeikről beszélve hasonlóképpen.) beszélő tanár ne legyen dicsekvő, infantilis, stb. **Hasonló probléma a beszélgetés az aktuális valóságshow-ról.****

Újabban időnként a gender szemlélet változásai is vitákhoz vezethetnek. Nagyon fontos, hogy a tanár ismerje egyrészt a szociálpszichológiai eredményeket, másrészt az elutasítók, és a túldimenzionálók világképét is.

Erotika

"A felnőttek jó része előtt ma is kizárólagos ideálként az a fajta nagy romantikus szerelem lebeg, amely régebben gyakran az elfojtás mellékterméke volt... a mai fiatalok is erősen kötődnek egymáshoz érzelmiileg, de kötődésük valamivel oldottabb, rugalmasabb, mozgékonyabb, az egyéniséget szabadabban hagyó kapcsolat, mint a wertheri szenvedélyes és szenvedéses szerelmekben volt." ¹⁰

Egyes szerzők szerint Salamon király éneke sem a testi örömeire vonatkozik, a szöveg valójában az isten iránti szerelem metaforája.

Az egyik nyolcadikos fiú rajzóra közben kijött elvinni a felszerelését, és közben a mobiltelefonján mutatott egy filmet. Csak félszemmél pislantottam oda, mert mások is vittek el eszközöket, figyelmem kellett a sajátjukat veszik-e ki, egy lányt véltem látni az osztályból, ahogy egy banánt mozgat ki-be a szájába.

- Jól van, majd ha elkezdődik a munka, és az osztályt érdekli, azaz: néma csend lesz, elmondom a véleményem. Ilyenkor általában nem lesz néma csend, tehát megúszom a feladatot. Most kivételesen totál csend támadt.

De amikor mondani kezdtem, hogy istenem, hát miért ne játszhatna ilyet egy lány, de nem biztos, hogy ezt azért filmre kéne venni - mert onnan könnyen felkerül a netre, a fiú megint kihozta, hogy

¹⁰ Buda Béla írja valahol: Az európai kultúra története az elfojtások története. (Bizonyos mértékben - teszem hozzá. Mihály Ottó a pedagógiáról mondott hasonlót: "a hosszú és bonyolult huszadik század neveléstudományának története felejtések, elfojtások története.")

nézzem már meg jobban, és akkor láttam, hogy egy internetről letöltött lesbikus szeretkezési jelenet. Nem Annamari, nem banán, hanem műpénisz, és egy idegen kéz mozgatja.

Osztály beizgulva röhög. Én maradok a megszokott stílusnál. (Tekintélyes idős sporttárs, kemény ember. "Szüleitek azt várják tőlem, hogy megtanítsam veletek a szakrajz alapjait, és képzőművészeti kultúrával ruházzalak fel, én megteszem, ha beleszakadtok is." De ezen túl, ha a helyzet megengedi - öreg barát is, akivel mindent meg lehet beszélni, nem mert annyira szeret pletykálni, hanem mert tudja, hogy van néhány dolog, amit egyszerűen nincs kivel megbeszélniük, ő meg eléggé jártas az élet mindenféle dolgában, nincsenek előítéletei, és nem azzal kezd, hogy ne csinálj ilyen marhaságokat, hanem hogy mi lehet az oka, hogy ilyesmit csinálsz, és csak aztán jöhet az, hogy hová vezethet mindez.)

„Hát, ha majd csend lesz, erről is elmondom a véleményem.” De nem lett csend. Izgatottan röhögcséltek, poénkodtak.

„Nézzétek, lenne véleményem, de egy ötvenes éveit végén járó férfi tanár nyilván nem töri magát, hogy erotikáról beszéljen vihogó tiniknek. Szerintem ahhoz, hogy egy felnőtt férfiember ilyesmiről (Vagy egyáltalán, bármi személyes tartalmú dologról - Messi cselei, vagy egy felbicazás a Furka hágóra) beszéljen, bizony kell az a spontán feszült figyelem. Ha ez nincs, akkor nincs szöveg, nincs nevelés, csak óravezetés. Süteményt sem eszünk akkor, ha valakinek fenn van a trágyás csizmája az asztalon. Nincs bajom a trágyával a lovardában, szeretem az illatát, ahogyan a tini vihogásokkal sincs bajom önmagában, csak ebben a helyzetben”

Persze a szünetben ottmaradó néhány fiúnak aztán elmondtam a véleményem, ekkor már megvolt a feszült figyelem.

"Jó, persze, rendben van, hogy ilyesmiket néztek, érdekes, izgalmas, csak nehogy átugorjátok az erotika első lépcsőit, a finom kis beleszagolást a nyakba, pici puszik, stb, mert a sok átugrásnak könnyen az a vége, hogy "nem is olyan nagy durranás ez az egész!" Plusz még a kimaradó személyesség. Ha ahelyett, hogy a szomszéd lánnyal járnád végig a lépcsőket, elkezdesz önkizni a pornófilmekre, átugrasz jónéhány lépcsőfokot. Úgy jársz, mint aki erdőjárás helyett erdőről készült fényképeket nézeget. ¹¹

Ha korábban írtam, hogy volt bennem bizonyos férfias szemérem az intim helyzetekben, ennek többszöröse gátolt azokon a bizonyos felvilágosító órákon. „Tudod mit láttam? Hogy te sokkal inkább zavarban voltál, mint a gyerekek.” –mondta a második évemben megtartott ötödikes „felvilágosító” osztályfőnöki órát látogató igazgatóhelyettes testnevelő tanár.) Nyolcadikban már kissé oldódott a gátlás, de soha nem tudtam olyan helyzetet teremteni, ahol magától értődő természetességgel beszélgethettünk volna az erotikáról.

Pedig voltak kétségbeejtő helyzetek, amikor egy-egy gyereket már olyan elveszőben lévőnek éreztem, hogy legszívesebben megmutattam volna neki Vedres Ági Feeling Mouth diaporámáját.¹² „Ha egyszer majd úgy érzed is: már semmi értelme semminek, jusson eszedbe, hogy ez még előttem áll, valaki egyszer neked is küld majd egy ilyen üzenetet.”(Később, amikor láttam egy-egy volt tanítvány kisiklott életét, hírt kaptam öngyilkosságáról, ismét át kell gondoljam, tehettem volna-e érte valamit annak idején. Ilyenkor nem sokat segít, hogy a hírek többsége boldog életéről szól.)

Persze a többnyire céhmester-menedzser szerepét játszó tanár nyilván jóval ritkábban érzi ennek szükségességét, mint egy lelkész tanár.¹³

¹¹ Bővebben lásd pl.: Philip Zimbardo: Nincs kapcsolat - Hová lettek a férfiak?

<https://www.huffnagelpista.com/uploads/7/0/9/2/709291/philip-zimbardo-nincs-kapcsolat-hova-lettek-a-ferfiak.pdf>

¹² <https://latszoter.hu/sites/default/files/07/04/vedres070415.mp4>

¹³ Egy jellemző adalék. „Hát nem vetted észre, hogy fülig szerelmes beléd? – kérdezi Krisztina amikor szóba kerül egy régi konfliktusom Emesével. „Ne hülyéskedj!” Mit ad isten, hazafelé menet Emese görkőrizik velem szemben. „Te Emese... „Bizony, úgy volt!” Különösen érthetlenné teszi számomra így utólag ezt a

Négyszemközt néhány esetben nem térhettem ki egy beszélgetés elől.

Egyik hetedikes művészeti iskolai fiú tanítványomról „köztudott”, hogy meleg. Előttem is lebuzizzák, de amúgy elfogadják, nincs vele bajuk. Választhatnám a kényelmesebb megoldást, leállítom a gyerekeket, itt ne viselkedjenek így – amit persze meg is teszek – és ezzel le van rendezve a dolog. De előbb-utóbb úgyis meg kell beszélje valakivel, hát tapintatos könnyedséggel felajánlom neki, hogy ha úgy érzi, velem beszélhet erről, hisz én elméleti szinten is foglalkozom a személyiségközi kapcsolatok lélektanával. És Zs. elmeséli, hogyan nőtt fel, hogyan alakult érzelmi világa, vonzalmi. Beszélgetünk a rá váró nehézségekről, örömeikről.

Időnként akad egy gyerek a csoportban, osztályban, aki kéjes mosollyal „szadizza” kiszemeltjeit. Szeme összehúzódik, szája jellegzetesen összeszorul, mimikája típusosan különbözik a rangsorharc során megfigyelhetőtől. Többnyire köztudott róluk, hogy „szeretnek szadizni”. Ilyenkor nincs mit tenni, meg kell beszélni velük, ha olyan a légkör, akár a csoport előtt, hogy igen, vannak, akik így állítódta be, vagy így születtek - a szakirodalom nem ad egyértelmű útmutatást. Serdülő korban egészen bonyolult mintázatai formálódhatnak az érzékiségnek, régebben parafiláknak¹⁴, torzulásoknak nevezték a pszichológusok, ma már csak végletes formáit hívjuk annak. Az sem egyértelmű, hogy ezekben a késztetésekből mennyi az érzéki motívum, az viszont egyértelmű, hogy meg kell tanulniuk kezelni ezeket a késztetéseket. Senkit nem vihetnek játékba akarata ellenére, és persze nem foroghat körülöttük a csoportélet.

Egy esetben került sor egy természetes, könnyed beszélgetésre egy egyébként semmi különös személyiség problémával nem küzdő, élsportolónak készülő lánnyal, egy esetben egy bizonyos fokig sérült fiúval. Harmadik esetben egy - a beszélgetést maga kezdeményező - középiskolás szakkörösnél súlyosabb személyiségzavart érzékeltem, megkérdeztem, beszélhetek-e a szüleiivel? Beleegyezett. A „magasan képzett” szülők első reakciója a döbbsent riadalom volt, majd megkértek, hogy ne „foglalkozzak” a gyerekekkel, van egy pszichiáter barátjuk (Tipikus stratégia, nem jó szakember, hanem barát!), akitől már segítséget kértek¹⁵. J. elmaradt a szakkörrel. További életútja miatt azóta is van bennem némi bizonytalanság, nem kellett volna-e „okosabban” viselkednem.

Újabban a Férfi-női kapcsolatok gender szemléletű újra értelmezése még élesebben hívta elő a problémát. Lásd Pl. Kiss Judit Ágnes: Kettős beszéd. Nincs mit tenni, meg kell tanulni úgy beszélni a testiségről, erotikáról, ahogyan az ókorban beszéltek.¹⁶ Lásd pl. Csobánka Zsuzsa: A szerelem kísérő tünetei. Intertextualitás és szexualitás a kortárs versekben a magyarórán.¹⁷

Összegezve: Ha olyan felnőttnek tűnünk a gyerekek szemében, aki nem küzd komoly értékbizonytalanságokkal, nem félnek attól, hogy segítség helyett kioktatást, esetleg rosszállást kapnak, magától értetődően fordulnak hozzánk problémáikkal. Természetesen megeshet időnként, hogy segítségkérés helyett a témánál megragadó, "kéjes mantrázást", vagy egyszerű „pletykálkodást” tapasztalunk, ezt én mindig elhárítottam magamtól, megokolva háritásomat. „Biztos vagy benne, hogy nekem tudnom kell arról, milyen játékokat játszottok a pincében? A többiek szerinted örülnének ennek? Tényleg szükséged lenne valami tanácsra, vagy csak mesélni akarsz.”

„figyelmetlenséget” amit nyilván többen is tapasztalhattak – hogy magam is éreztem vonzalmat serdülő korban akár ötvenes éveiben járó tanárnők iránt is.

¹⁴ Tömör összefoglalót ad Hamvas Edina: parafiláknak. http://psychiatry.pote.hu/tavoktatas/HE_001.pdf

¹⁵ Tudomásom szerint ez az, amit a szakirodalom a legkevésbé ajánl.

¹⁶ Az ókoriak szexualitásáról szóló gazdag irodalma négy nagy csoportba sorolható: orvosi szakirodalom (Eubiosz, Galénosz, Celsus, Szóranosz, Artemidorosz Daldianosz, Hippokratész, Lucretiusz munkái), pornográf irodalom (ponyva-olvasmányok, bordélyházak számára írt irodalmak: Paxamosz – Tizenkettősten a buja testhelyzetekről, Philainisz – A különféle testhelyzetekről, Elephantisz – Figura Veneris, Athénaiosz – Milésziaka, Eusztathiosz – Hűszminé, Philipposz, Rhodiaka, Ausonius – Cento nuptialis, Priapeia -erotikus versgyűjtemény), szépirodalom (erotikus költészet: Szapphó versei, Ovidius – Ars Amatoria, Anthologia Graeca IX) és jogi, vallási szabályozások. (Szabó T. Csaba: Szexualitás az ókori Rómában. <https://erdelyikronika.net/2018/05/05/szexualitas-az-okori-romaban/>)

¹⁷ http://www.tani-tani.info/102_csobanka

A pedagógus persze akkor tud segíteni, ha van jártassága a terepen. Ehhez kell bizonyos olvasottság. Szexuális felvilágosítás dolgában én első olvasmányul Alex Comfort szerelmi „szakácskönyvét”¹⁸ ajánlom leendő kollégák figyelmébe.

¹⁸ Alex Comfort: A szex öröme. Kelta, 1990. Erre a munkájára szerintem kevésbé jellemző provokatív excentritása.